

Brodacka-Adamowicz, Ewa

Prof. dr hab. Jerzy Cytowski (1926-1995)

Szkice Podlaskie 5, 156-158

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prof. dr hab. Jerzy Cytowski (1926–1995)

16 kwietnia 1995 r. zmarł prof. dr hab. Jerzy Cytowski. Z Wyższą Szkołą Rolniczo-Pedagogiczną w Siedlcach związany był od 15 września 1993 r. Przez ten krótki stosunkowo okres Profesor dał się poznać jako naukowiec i jako człowiek. Wnosił w atmosferę pracy Katedry Teorii i Historii Wychowania Instytutu Pedagogiki Wydziału Humanistycznego rzeczową radę, dobre słowo i życzliwy uśmiech. Był człowiekiem o wysokiej kulturze osobistej i świetnej fachowej wiedzy z zakresu uprawianych przez siebie z zapałem dyscyplin — historii i teorii wychowania. Był zawsze pogodny, opiekuńczy, chętnie służył radą i pomocą, dzielił się z młodszymi pracownikami swoimi bogatymi spostrzeżeniami i doświadczeniami, pełen humoru i życiowego optymizmu nigdy nie narzekał, potrafił wprowadzić miły nastrój do codziennej pracy. Jego życiowy entuzjazm i pogoda ducha udzielały się innym pracownikom katedry. Jego spokój, opanowanie, ogłada towarzyska, wielki takt, umiejętność nawiązywania kontaktów, szacunek jakim darzył ludzi, z którymi się stykał, był przykładem prawdziwie humanistycznej postawy.

Jerzy Antoni Cytowski urodził się 1 stycznia 1926 r. w Bogurzynie koło Mławy, gdzie jego ojciec Józef pracował jako organista i nauczyciel śpiewu. Matką przyszłego profesora była Aleksandra z domu Kowalska, pochodząca ze znanej na tamtych terenach rodziny chłopskiej. Niebawem państwo Cytowscy przenieśli się do Wojnowki, gdzie nabyli gospodarstwo rolne.

Lata dziecinne spędził Jerzy Cytowski w domu rodzinnym. W 1932 r. rozpoczął naukę w Szkole Powszechnej w Wojnowce, którą ukończył 1939 r. Pragnął kontynuować edukację, toteż złożył egzaminy wstępne do szkoły średniej w Działdowie, ale wybuch drugiej wojny światowej uniemożliwił dalszą naukę. W 1936 r. stracił ojca. Przez trzy trudne okupacyjne lata 1939–1942 pracował z matką i rodzeństwem w rodzinnym gospodarstwie.

W 1943 r. zmuszony był zatrudnić się w warsztatach samochodowych w Mławie, gdzie pracował do 1945 r. W 1946 r. wstąpił do Wojska Polskiego. miał wówczas zaledwie dwadzieścia lat i solidny bagaż doświadczeń na swoich barkach.

Po wstąpieniu do wojska od razu podjął naukę w Technicznej Szkole Lotniczej, którą ukończył w 1948 r. Posiadając odpowiednie kwalifikacje w zakresie mechaniki lotniczej, przez rok pracował jako mechanik lotniczy w Bydgoszczy.

W latach 1949–1950 kontynuował naukę w szkole oficerskiej, a po jej ukończeniu został wykładowcą. Od tego momentu zaczęła się dla Profesora Cytowskiego droga ciągłego doskonalenia się i całej pracy nad sobą. Zmianie

uległo też Jego życie osobiste, ponieważ w 1952 r. zawarł związek małżeński. W 1961 r. Jerzy Cytowski ukończył studia wyższe w akademii wojskowej, zdobywając tytuł magistra historii. Wkrótce przystąpił do realizacji rozprawy doktorskiej na temat: „Organizacja pracy polityczno-wychowawczej w 1 Armii Wojska Polskiego (kwiecień 1944 – maj 1945)”. W 1967 r. uzyskał tytuł doktora nauk humanistycznych.

W 1976 r. uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk wojskowych w zakresie szkolnictwa i wychowania politycznego wojska na podstawie rozprawy: „Wychowanie wojska w Polsce w XVIII w.”.

Kształcąc się i zdobywając kolejne tytuły naukowe, związał się z akademią wojskową na bardzo długi okres. Zaczynał od pracy na stanowisku starszego asystenta, był kierownikiem Zakładu Teorii i Historii Wychowania, a w latach 1983–1990 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Nauk Pedagogicznych w Wojskowej Akademii Politycznej w Warszawie.

W 1990 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych.

Równie intensywna, jak praca naukowa, była praca pedagogiczna Profesora Cytowskiego, szczególnie od chwili uzyskania doktoratu. Od 1967 r. prowadził seminaria magisterskie. Pod jego kierunkiem napisanych zostało 88 prac magisterskich i 6 prac dyplomowych. Od 1976 r. prowadził również seminaria doktoranckie. Pod jego kierunkiem powstało 7 prac doktorskich. Prace magisterskie i doktorskie, powstałe pod opieką naukową Profesora Cytowskiego, były dobrze przygotowane pod względem merytorycznym i metodycznym, a bogata szata graficzna świadczyła o perfekcyjności nie tylko autorów, ale i promotora. Był też autorem kilkunastu recenzji prac doktorskich, dorobku naukowego i rozpraw habilitacyjnych oraz superrecenzji dorobku naukowego habilitantów.

Profesor Jerzy Cytowski dużo pracował, wiele pisał. Opublikował ponad 120 prac — monografii, skryptów, artykułów naukowych, popularnonaukowych i recenzji. Brał też często udział w konferencjach i sympozjach naukowych, ogólnopolskich i międzynarodowych, na których wygłaszał referaty i komunikaty.

Jego zainteresowania naukowe koncentrowały się wokół tradycji kościuszkowskich w wychowaniu patriotycznym żołnierzy, dziejów wychowania wojskowego w Polsce, znaczenia Jana Henryka Dąbrowskiego w tradycjach wychowania wojskowego, dziejów Wojska Polskiego i myśli wojskowej epoki Odrodzenia, wychowania wojskowego w dobie Komisji Edukacji Narodowej, wychowania wojskowego w Polsce w XVIII w., Szkoły Rycerskiej Adama Kazimierza Czartoryskiego. Pasjonowały go też poglądy Szymona Maryciusza na wychowanie żołnierzy, stosunek Andrzeja Frycza Modrzewskiego do obronności kraju i wychowania żołnierzy, wychowanie wojskowe w systemie edukacji Stanisława Konarskiego oraz rola tradycji i jej funkcja w wychowaniu. Z pasją studiował również literaturę polityczną, prace filozoficzne i historyczne, które pozwalały mu na wnikliwszą analizę podejmowanych tematów badawczych.

Profesor Cytowski oprócz pracy naukowej i pedagogicznej poświęcał wiele czasu na współpracę z licznymi organizacjami naukowymi i społecznymi. W latach

1970–1991 był członkiem Rady Naukowej Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki Polskiej Akademii Nauk, a w latach 1981–1991 także członkiem Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN. Wiele wysiłku włożył w działalność Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, w którym od 1968 r. był przewodniczącym zespołu konsultantów zarządu społecznego.

Za swe zasługi otrzymał liczne odznaczenia. Posiadał brązowy (1953), srebrny (1958) i złoty (1968) medal — Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny oraz brązowy (1966), srebrny (1969) i złoty (1983) medal Za Zasługi dla Obronności Kraju. W 1968 r. otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, a w 1976 r. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. W 1980 r. został mu nadany Medal Komisji Edukacji Narodowej, a w 1986 otrzymał tytuł honorowy Zasłużonego Nauczyciela Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

W 1991 r. definitywnie pożegnał się z wojskiem i przeszedł na emeryturę w stopniu pułkownika.

Na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej pracował krótko, bo zaledwie półtora roku, ale pozostawił po sobie bardzo miłe wspomnienia oraz 10 napisanych pod jego opieką naukową prac magisterskich.

Śmierć Profesora Cytowskiego, tak pełnego radości życia i pogody ducha, zaskoczyła wszystkich. Z wielkim żalem przyszło nam towarzyszyć mu w ostatniej drodze na Cmentarz Powązkowski. Żegnała śp. prof. Jerzego Cytowskiego najbliższa rodzina, krewni, przyjaciele, koledzy, znajomi i studenci. Przed mszą żałobną w kościele św. Józefa przy trumnie wartę honorową pełnili żołnierze Wojska Polskiego. Po uroczystym nabożeństwie i honorach oddanych przez oficerów, w asyście wojskowej odprowadzony został na miejsce wiecznego spoczynku. Po mowach pożegnalnych została oddana salwa honorowa, która przypominała wszystkim, że odszedł nie tylko dobry mąż i ojciec, wspomniały kolega, świetny pedagog i wychowawca, ale też oddany żołnierz.

EWA BRODACKA-ADAMOWICZ